

دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی

پایانامه کارشناسی ارشد در رشته مطالعات زنان

(بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با

فعالیت های ورزشی زنان)

(مطالعه موردی زنان ۲۰ تا ۶۵ سال شهر شیراز)

به وسیله‌ی

لیلاحسن زاده

استاد راهنما

دکتر حلیمه عنایت

مردادماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهار نامه

اینجانب لیلا حسن زاده دانشجوی رشته مطالعات زنان، گرایش زن در خانواده، دانشکده‌ی مدیریت، اقتصاد علوم اجتماعی اظهار می‌کنم که این پایانامه حاصل پژوهش خودم و در جاهایی که از پژوهش دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایانامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی به دانشگاه شیراز است.

نام نام خانوادگی: لیلا حسن زاده

تاریخ و امضاء: ۱۳۹۱/۵/۱۸

به نام خدا

بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با فعالیت‌های ورزشی زنان
مطالعه موردی زنان ۲۰ تا ۶۵ سال شهر شیراز

توسط :

لیلاحسن زاده

پایان نامه

ارائه شده به معاونت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیت‌های لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی :

مطالعات زنان

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته‌ی پایان نامه با درجه‌ی ..... عالی .....
دکتر حلیمه عنایت، دانشیار بخش جامعه شناسی (رئیس کمیته) .....
دکتر مجید موحد، دانشیار بخش جامعه شناسی .....
دکتر مریم کوشکی، استادیار بخش تربیت بدنی .....
.....

مردادماه ۱۳۹۰

تقدیم به

همیشه و در تمام لحظات زندگی ام گرمای دست نوازش کرتان را احساس کردم. همواره با قلبی مهربان و اندیشه‌ای پاک و با دعاهای خالصانه مرا در راه پرفراز و نشیب زندگی یاری رسانیدید.

حضورتان در وجودم تسلی بخش ام بوده تا مدارج علمی را با خاطری آسوده و امید به آینده‌ای روشن پس از توکل بردگاه کریمانه آن مهربان بی‌همتا طی کنم.

بوسه میزنم بر دستان پر مهرتان بخاطر تمام سالهای که زیباترین و بهترین لحظات زندگی‌تان را کنارم کردید. خدو خدا از درگاهت، خیر و برکت و سلامتی را برای آن دو عزیزمی که همیشه پشتوانه زندگی ام هستند خواهانم.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به پاس تمام سالهای مهربانیان

سپاسگزاری

به نام آن عزیز مهربان، یگانه معبود هستی، پروردگاری که همیشه لطفش را بر این بنده کمترین ارزانی داشته، بدون لطف بی انتهایش راه رفتن برایم ممکن نبود و هرچه دارم از محبت و بخشش بی دریغ اوست. چشمانم را همواره به درگاهش دوخته‌ام و آنچه روحم را آرام و دلم را روشن میدارد توکل به درگاه کبریایش است.

در اینجا فرصت را غنیمت میدانم از سرکار خانم دکتر عنایت استاد راهنمای عزیز و ارجمندم بخاطر زحمات دلسوزانه شان تشکر کنم همچنین از استاد مشاور بزرگواریم جناب آقای دکتر موحد به پاس پیگیری‌ها و راهنمای‌های ارزنده شان سپاسگزارم.

و از راهنمایی‌های سرکار خانم دکتر کوشکی استاد مشاور گرانقدرم نیز کمال تشکر را دارم. از خداوند متعال برای استادان بزرگواریم به پاس زحماتشان همه‌ی خیر و خوبیها را خواهانم. و همچنین از دوستانی که مرا در این رساله یاری نموده‌اند سپاسگزارم.

چکیده

بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با فعالیت‌های ورزشی زنان (مطالعه موردی: زنان ۲۰ تا ۶۵ سال شهر شیراز)

به کوشش

لیلا حسن زاده

این مطالعه با هدف بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با فعالیت‌های ورزشی زنان انجام شده است. این پژوهش به روش پیمایش و با استفاده از پرسشنامه صورت گرفته است و در نمونه مورد مطالعه ۶۰۰ نفر از زنان ۲۰ تا ۶۵ سال شهر شیراز مورد سنجش قرار گرفتند. مبانی نظری پژوهش نیز نظریات روانشناختی، نظریات فمینیستی، نظریات جامعه‌شناسی بودند که در نهایت نظریه سرمایه‌های پیر بردیو از نظریات جامعه‌شناسی به عنوان چهارچوب نظری انتخاب گردید و در تحلیل داده‌ها از آزمون تی، تحلیل واریانس و رگرسیون و... برای بررسی روابط و یا مقایسه متغیرها استفاده شد. نتایج نشان داد که ۵۸/۳ درصد از زنان هیچ‌گونه فعالیت ورزشی ندارند که چیزی بیش از نیمی از زنان می‌باشد عوامل بررسی شده در پژوهش، عوامل جمعیت‌شناختی (سن پاسخگویان، وضعیت تأهل، مدت زمان شهرنشینی، تعداد فرزندان، سن آخرین فرزند) عوامل فرهنگی (تحصیلات پدر و مادر، تحصیلات پاسخگو، طبقه اجتماعی، میزان مشارکت فرهنگی، استفاده از رسانه‌های جمعی، تفکر قالبی، سرمایه بدنی، نگرش به فعالیت‌های ورزشی که در سه بعد شناختی، احساسی و عملی) و عوامل اجتماعی - اقتصادی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اعضای فعال خانواده، مشارکت ورزشی خانواده، وضعیت اشتغال زنان، درآمد زنان، شغل پدر) بودند، که در بیست فرضیه مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت شانزده فرضیه تایید شد و چهار فرضیه‌ی، سن، تحصیلات، وضعیت تأهل، تعداد فرزندان، تایید نشد و از مهمترین عوامل تاثیرگذار نگرش بعد عملی، مشارکت فرهنگی، مشارکت ورزشی اعضای خانواده و اعتماد اجتماعی بود.

کلید واژه فارسی: فعالیت‌های ورزشی زنان، مشارکت ورزشی خانواده، نگرش زنان به فعالیت‌های ورزشی، تفکر قالبی، اعتماد اجتماعی، مشارکت فرهنگی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱- بیان مسئله ۵
- ۲-۱- اهمیت موضوع ۸
- ۳-۱- اهداف تحقیق ۱۱

فصل دوّم: تحقیقات پیشین

- ۱-۲- مقدمه ۱۳
- ۲-۲- تحقیقات داخلی ۱۳
- ۳-۲- تحقیقات خارجی ۱۸
- ۴-۲- نقد و ارزیابی تحقیقات پیشین ۲۳

فصل سوّم: مبانی نظری پژوهش

- ۱-۳- مقدمه ۲۵
- ۲-۳- نظریه‌های روانشناسی ۲۶
- ۱-۲-۳- نظریه‌ی شناخت اجتماعی ۲۶
- ۲-۲- نظریه‌ی کنش منطقی ۲۷
- ۳-۲-۳- نظریه‌ی رفتار برنامه ریزی شده ۲۸
- ۴-۲-۳- نظریه‌ی خوداثر بخشی ۲۸
- ۳-۳- نظریه‌های فمینیستی ۲۹
- ۴-۳- نظریه‌های جامعه شناختی ۳۲
- ۳-۴-۱- نظریه کارکردگرایی ۳۳
- ۳-۴-۲- نظریه کنش متقابل نمادی ۳۴

۳-۴-۳ نظریه انتقادی.....	۳۶
۳-۴-۴ نظریه ستیز.....	۳۷
۳-۴-۵ نظریه‌ی اروینگ گافمن.....	۳۸
۳-۴-۶ نظریه‌ی نوربرت الیاس.....	۳۹
۳-۴-۷ چارچوب نظری.....	۴۱
۳-۴-۷-۱ نظریه‌ی پیر بوردیو (چارچوب نظری تحقیق).....	۴۱
۳-۸-مدل تحقیق.....	۴۶
۳-۹-فرضیات تحقیق.....	۴۷
۳-۱۰-تعریف نظری و عملیاتی متغیرها.....	۴۸
۳-۱۰-۱-تعریف متغیرهای مستقل.....	۴۸
۳-۱۰-۲-تعریف متغیر وابسته.....	۵۰

فصل چهارم: چارچوب روش‌شناسی پژوهش

۴-۱-روش پژوهش.....	۵۲
۴-۲-جامعه‌ی آماری.....	۵۳
۴-۳-حجم نمونه.....	۵۳
۴-۴-شیوه نمونه‌گیری.....	۵۳
۴-۵-ابزار جمع‌آوری تحقیق.....	۵۴
۴-۶-اعتبار و پایایی ابزار سنجش.....	۵۴
۴-۷-روش تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق.....	۵۵

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۵-۱-مقدمه.....	۵۷
۵-۲-آمار توصیفی.....	۵۷
۵-۳-آمار استنباطی.....	۸۹
۵-۴-تحلیل چند متغیره.....	۱۰۴

فصل ششم: خلاصه و نتیجه گیری

۱-۶ - خلاصه	۱۰۸
۲-۶ - بحث و نتیجه گیری	۱۱۰
۳-۶ - محدودیت‌های پژوهش	۱۱۶
۴-۶ - پیشنهادات	۱۱۶

فهرست منابع و مأخذ

منابع فارسی	۱۱۸
منابع انگلیسی	۱۲۲
پیوست	۱۲۶

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۵	جدول شماره‌ی ۴-۶-۱- نتیجه‌ی آزمون پایایی هر طیف به روش آلفای کرونباخ
۵۸	جدول ۵-۲-۱: توزیع فراوانی و درصد سن پاسخگویان
۵۸	جدول ۵-۲-۲: توزیع فراوانی و درصد تحصیلات پاسخگویان
۵۹	جدول ۵-۲-۳: توزیع فراوانی و درصد وضعیت اشتغال پاسخگویان
۵۹	جدول ۵-۲-۴: توزیع فراوانی و درصد وضعیت تاهل پاسخگویان
۶۰	جدول ۵-۲-۵: توزیع فراوانی و درصد برحسب میزان درآمد پاسخگویان
۶۱	جدول ۵-۲-۶: توزیع فراوانی و درصد برحسب تحصیلات والدین پاسخگویان
۶۱	جدول ۵-۲-۷: توزیع فراوانی و درصد نوع شغل پدر پاسخگویان
۶۲	جدول ۵-۲-۸: توزیع فراوانی و درصد سن آخرین فرزند پاسخگویان
۶۳	جدول ۵-۲-۱۱: توزیع فراوانی و درصد تعداد و جنس فرزندان پاسخگویان
۶۳	جدول ۵-۲-۱۰: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب مدت زمان شهرنشینی
۶۴	جدول ۵-۲-۱۱: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب طبقه‌ی اقتصادی - اجتماعی
۶۵	جدول ۵-۲-۱۲: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان فعالیت ورزشی در منزل
۶۵	جدول ۵-۲-۱۳: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان فعالیت ورزشی در بیرون از منزل
۶۶	جدول ۵-۲-۱۴: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان فعالیت ورزشی کل
۶۶	جدول ۵-۲-۱۵: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب سابقه ورزشی
۶۷	جدول ۵-۲-۱۶: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب مشارکت ورزشی اعضای خانواده

- جدول ۵-۲-۱۷: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب تعداد
 ۶۸ ..... اعضای فعال ورزشی خانواده
- جدول ۵-۲-۱۸: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش
 ۶۹ ..... بعد عملی به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۱۹: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان نگرش
 ۷۰ ..... بعد عملی به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۲۰: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش بعد شناختی
 ۷۱ ..... به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۲۱: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب نگرش
 ۷۲ ..... بعدشناختی به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۲۲: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان نگرش
 ۷۳ ..... بعد احساسی به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۲۳: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب نگرش
 ۷۳ ..... بعد احساسی به فعالیت ورزشی
- جدول ۵-۲-۲۴: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان فعالیت ورزشی کل .....
 ۷۶
- جدول ۵-۲-۲۵: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان فعالیت ورزشی کل .....
 ۷۷
- جدول ۵-۲-۲۶: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب داشتن وسایل ورزشی .....
 ۷۸
- جدول ۵-۲-۲۷: توزیع درصدی استفاده پاسخگویان از وسایل ارتباط جمعی .....
 ۷۹
- جدول ۵-۲-۲۸: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان استفاده
 ۸۰ ..... از وسایل ارتباط جمعی
- جدول ۵-۲-۲۹: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان مشارکت فرهنگی .....
 ۸۱
- جدول ۵-۲-۳۰: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان مشارکت فرهنگی .....
 ۸۱
- جدول ۵-۲-۳۱: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان پذیرش تفکر قالبی .....
 ۸۳
- جدول ۵-۲-۳۲: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان پذیرش تفکر قالبی .....
 ۸۳
- جدول ۵-۲-۳۳: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان سرمایه بدنی .....
 ۸۵
- جدول ۵-۲-۳۴: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان سرمایه بدنی .....
 ۸۶
- جدول ۵-۲-۳۵: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب میزان اعتماد اجتماعی .....
 ۸۸
- جدول ۵-۲-۳۶: توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان اعتماد اجتماعی .....
 ۸۸
- جدول ۵-۳-۱: آزمون رابطه بین سن پاسخگویان با میزان فعالیت ورزشی آنها .....
 ۸۹
- جدول ۵-۳-۲: آزمون رابطه بین تحصیلات پاسخگویان با میزان فعالیت ورزشی آنها .....
 ۹۰

- جدول ۳-۳-۵: آزمون رابطه بین وضعیت اشتغال پاسخگویان
 ۹۱ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۴-۳-۵: آزمون رابطه بین وضعیت درآمد پاسخگویان
 ۹۱ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۵-۳-۵: آزمون رابطه بین وضعیت تاهل پاسخگویان
 ۹۲ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۶-۳-۵: آزمون رابطه بین تحصیلات والدین پاسخگویان با میزان
 ۹۳ ..... فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۷-۳-۵: آزمون رابطه بین نوع شغل پدر با میزان فعالیت ورزشی آنها.....
 ۹۴ .....
 جدول ۸-۳-۵: آزمون رابطه بین تعداد و جنس فرزندان با میزان
 ۹۴ ..... فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۹-۳-۵: آزمون رابطه بین سن آخرین فرزند پاسخگویان با میزان
 ۹۵ ..... فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۰-۳-۵: آزمون رابطه بین مدت زمان شهرنشینی پاسخگویان
 ۹۶ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۱-۳-۵: آزمون رابطه بین طبقه‌ی اقتصادی - اجتماعی پاسخگویان
 ۹۷ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۲-۳-۵: آزمون رابطه بین تعداد اعضای فعال ورزشی خانواده پاسخگو
 ۹۷ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۳-۳-۵: آزمون رابطه بین مشارکت ورزشی اعضای خانواده پاسخگو
 ۹۸ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۴-۳-۵: آزمون رابطه بین نگرش به فعالیت ورزشی پاسخگو
 ۹۹ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۵-۳-۵: آزمون رابطه بین داشتن وسایل ورزشی پاسخگویان
 ۱۰۰ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۶-۳-۵: آزمون رابطه بین استفاده پاسخگویان از رسانه ها
 ۱۰۱ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها
- جدول ۱۷-۳-۵: آزمون رابطه بین مشارکت فرهنگی پاسخگویان
 ۱۰۲ ..... با میزان فعالیت ورزشی آنها

جدول ۵-۳-۱۸: آزمون رابطه بین میزان تفکر قالبی با میزان فعالیت ورزشی آنها.....	۱۰۲
جدول ۵-۳-۱۹: آزمون رابطه بین سرمایه بدنی پاسخگویان با میزان	
فعالیت ورزشی آنها.....	۱۰۳
جدول ۵-۳-۲۰: آزمون رابطه میزان اعتماد اجتماعی پاسخگویان	
با میزان فعالیت ورزشی آنها.....	۱۰۳
جدول ۵-۴-۱: تحلیل چند متغیره گام به گام برای پیش بینی متغیر وابسته	
میزان فعالیت ورزشی	۱۰۶

فصل اول

مقدمه

سلامتی موهبت و ودیعه الهی یست و هر صاحب خردی با توجه به بیان مشهور "عقل سالم، در بدن سالم" به تاثیرات متقابل روح و جسم بر یکدیگر اذعان خواهد نمود. این موضوع از سوی بسیاری از اندیشمندان چون شیلر^۱، پستالوزی^۲، فرویل^۳، روسو^۴ و... تاکید شده است. تالیان^۵ نیز معتقد است: جسم انسان حقی بر تربیت دارد که با انجام ورزش این حق ادا می شود (محبی به نقل از جاوید، ۱۳۷۹: ۵)

بی شک همه انسانها از ضرورت سلامتی در زندگی فردی و جمعی شان آگاه بوده و همواره به دنبال کسب و حفظ آن هستند. هر انسانی دوستدار سلامتی خود و اطرافیانش می باشد و بر این نکته آگاه است که در صورتی به هر دلیلی به سلامتی اش آسیب برسد زندگی فردی و جمعی او نیز دچار آسیب خواهد شد. سلامتی از مهمترین ابعاد زندگی انسان است. چرا که شرایط ضروری را برای ایفای نقش های انسانها فراهم می آورد انسانها در صورتی می توانند فعالیت کامل داشته باشند، که هم خود و هم جامعه آنها را سالم بداند (ودادهیر و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۳۵).

در بررسی تاریخچه ورزش به این نکته واقف می شویم که تربیت بدنی و ورزش برابر با پیدایش انسان و حیات اوست. هر جاننداری در سایه حرکت و جنبش زنده می ماند و انسان نیز مستثنی از این قاعده نیست، بلکه متحرک ترین جاندار می باشد. چنانچه اگر انجام کلیه حرکات اعضای بدن را در سلامت موثر بدانیم و هر حرکت موجب سلامتی می شود یک نوع ورزش بدانیم، باید این امر را بپذیریم که ورزش با حیات انسان توأم بوده و برای پیدایش ورزش نمی توان تاریخ دقیقی مشخص کرد، زیرا انسان در بدو تولد خویش حیوان بالفعل است و انسان بالقوه. یعنی جسم و بدنش مقدم بر شخصیت اوست؛ لذا برای تامین زندگانی خویش نیاز به حرکات مختلف اعضای بدن داشته و تا آخرین لحظات زندگی مجبور به انجام حرکات بوده است. بنابراین باید گفت ورزش با انسان خلق شده است. اما با توجه به آنکه بشر در قرن حاضر، به دلیل پیشرفت های تکنولوژی و تحول فناوری فعالیت بدنی کمتری دارد که خود

---

1. Schiller
2. Pestalozzi
3. Frobel
4. Roussav
5. Tallyran

موجب تاثیر نامطلوبی در انسان می‌شود با توجه به اهمیت سلامتی و تلاش در جهت حفظ آن ورزش می‌تواند به عنوان وسیله‌ای مطلوب و کارآمد در راستای حفظ بقا و سلامت روحی و جسمی باشد (خزائی، ۱۳۸۲: ۹).

از نظر لغوی نیز ورزش، اسم مصدر از فعل ورزیدن است و به طور کلی به معنی عمل کردن، انجام کار پیاپی، به کارگماری فکری جسمی و یا اجرای مرتب تمرینهای بدنی به منظور قوای جسمانی و روحانی است (سعدنیا، ۱۳۸۲: ۴۹). در تعریفی دیگر از ورزش از دیدگاه جامعه شناختی: ورزش نهادی اجتماعی است، که در آن زمینه‌های توانایی‌های بدنی فراهم می‌شود. ورزش و جامعه دارای الگوهای ارزشی مشترک‌اند. در واقع ورزش بازتاب دهنده روابط اجتماعی جامعه است، پس واقعیت ورزش به منزله محصول کنش انسان، در ارتباط با فرایندهای فرهنگی و اجتماعی و تاریخی است. در نتیجه می‌توان گفت که فعالیت‌های ورزشی بیان نظام فرهنگی اجتماعی جامعه‌ای است که از بستر آن برخاسته است (ویس^۱، ۱۳۸۹: ۳۶-۳۰). بر اساس همین دیدگاه کوکلی^۲ درباره اهمیت جامعه شناسی ورزش و اهداف آن نکاتی را بیان می‌کند:

۱- بررسی ارتباط بین ورزش و سایر جنبه‌های جامعه چون خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست، اقتصاد، رسانه‌های گروهی، مذهب، تشکیلات اجتماعی، رفتارهای گروهی و الگوهای واکنش اجتماعی که در ورزش رخ می‌دهد.

۲- عوامل فرهنگی و ساختاری و موقعیتی که ورزش و تجارب ورزشی را متاثر می‌سازند.

۳- فرایندهای اجتماعی که در جنب ورزش رخ می‌دهند، فرایندهایی چون اجتماعی شدن، رقابت و مسابقه، همکاری اتحاد و مخالفت و ایجاد تحرک و تحول اجتماعی (آدزبانی و کلانتری، ۱۳۸۸: ۱۸۵).

به این ترتیب، می‌توان گفت که جامعه شناسی ورزش به ارتباط میان ورزش، فرد و جامعه توجه دارد و پژوهش در موارد زیر جز حوزه‌های بررسی آن محسوب می‌شود.

۱- ورزش به طور کلی، و برخی از رشته‌های آن به طور خاص چگونه به وجود آمده با چه شیوه‌هایی سازمان یافته‌است.

۲- چه رابطه‌ای میان ورزش و سایر حوزه‌های اجتماعی مانند خانواده، آموزش و پرورش، سیاست دین، اقتصاد و رسانه‌ها وجود دارد.

۳- فعالیت‌های ورزشی با چه ساز و کارهایی به نحوه تفکر و طرز تلقی افراد جامعه در مورد متغیرهایی مثل بدن، جنسیت، طبقه اجتماعی، نژاد و معلولیت، مقوله‌هایی مانند آن را شکل می‌بخشد.

1-Weis,Otmar

2- Coakely,G

۴- سازمان اجتماعی، رفتارهای گروهی و انگاره‌های کنش اجتماعی رایج در محیط‌های

ورزشی

چگونه است.

۵- کدام عامل‌های فرهنگی، ساختاری و وضعیتی بر تجربه‌های ورزشی تاثیر می‌گذارند و کدام فرایندهای اجتماعی، جامعه‌پذیری، رقابت همکاری، قشربندی‌های اجتماعی و دگرگونی اجتماعی- در ارتباط با ورزش رخ می‌دهد (رحمتی، ۱۳۸۸: ۷). که پژوهش حاضر موارد سوم و پنجم را بررسی می‌کند.

پس با توجه به مباحثی که مطرح شد می‌توان گفت: فعالیت‌های ورزشی و بدنی که به عنوان یکی از فعالیت‌های مهم انسانی است و تقریباً هیچ جامعه بشری را با هر درجه‌ای از پیشرفت و عقب ماندگی نمی‌توان یافت که در آن ورزش به گونه‌ای وجود نداشته باشد. گرچه هر جامعه‌ای با توجه به فرهنگ و دیدی متفاوت به ورزش می‌نگرند و اندیشمندان مسائل تربیتی نیز به جنبه‌های ارزشی ورزش و نیروی نظم آن در اجتماعی شدن و هنجارسازی آن و ساختن شخصیت متوازن اجتماعی پی برده‌اند (انورالخولی، ۱۳۸۱: ۱۰-۹). همچنین پرداختن به فعالیت‌های جسمانی و ورزشی موجب تغییراتی در زندگی اشخاص می‌شود که این پدیده را می‌توان «بیداری جسم» و یا حتی «بیداری روح» نامید. به همین دلیل افراد زیادی به این باور رسیده‌اند که فعالیت ورزشی موجب تعالی روح آدمی می‌گردد به گونه‌ای که می‌توان گفت: روح انسان بار دیگر متولد می‌شود (ولز^۱، ۱۳۷۰: ۴-۳).

استواری و دوام یک جامعه سالم و پویا، بی‌شک در گرو سلامت یکایک اعضای آن است. و این امر برای افراد جامعه جز از طریق تقویت بنیه جسمانی و روحی آنان میسر نمی‌شود. با توجه به آنکه زنان نیز به عنوان گروهی که سهم مهمی در توسعه جامعه دارند، باید از سلامت کامل برخوردار شوند، سلامت هر یک از اعضای خانواده بویژه زن مستقیماً بر تصویر کلی سلامت خانواده تأثیر می‌گذارد. بنابراین نگرش کلی زن نسبت به جسم و عملکرد فیزیکی بدنش در نگرش کلی او تأثیر مستقیم دارد چرا که سلامت و روان هر زن، روابط اجتماعی او با دیگران را شکل می‌دهد، از طرف دیگر ورزش به زنان کمک می‌کند مهارت رهبری خود را افزایش دهند (موسوی وند، ۱۳۸۶: ۸). نگرش، باورها، جزیی اشکال فعالیت ذهنی می‌باشد که یکی از ابعاد سرمایه‌های فرهنگی است که به بحث آموزش و پرورش خانوادگی برمی‌گردد تفاوت دارندگان از سرمایه‌های فرهنگی بر حضور آنها در فعالیت‌های ورزشی تاثیرگذار خواهد بود.

همچنین بسیاری از موسسات زیبایی و تندرستی دنیا، با استفاده از علوم روانشناختی و جامعه‌شناختی به دنبال بررسی عواملی هستند که موجب شرکت زنان در فعالیت‌های ورزشی می‌گردد، ورزش به طور مشابه هم فعالیت تفریحی را در بر می‌گیرد و هم همچون آینه‌ای

1-Wells,k

برای باز تولید نقش‌های جنسیتی و روابط جنسیتی نیز می‌تواند باشد (اسکات^۱ و کارنون^۲، ۲۰۰۸: ۸). به علاوه وضعیت اجتماعی زنان و مردان شاخص‌های مهمی برای پرداختن به ورزش‌هاست در میان قشرهای بالاتر که فهم برابری طلبانه از جنسیت قویتر است، زنان تقریباً به اندازه مردان در فعالیت‌های ورزشی، شرکت می‌کنند. تقسیم کار جنسیتی و تعیین نقش‌ها در قشرهای پایین جامعه به نحو گسترده‌تر در ورزش بازتاب می‌یابد (ویس^۳، ۱۳۸۹: ۹۳). به علاوه گاهی تفکرات قالبی و کلیشه‌ایی موجب می‌گردد زنان خود را ضعیف‌تر از مردان حس کنند، اگر برای این جمعیت که تربیت نسل آینده را بر عهده دارند اثرات فیزیولوژی، روانی و اجتماعی ورزش نمایان نشود، با ورود به ورزش به توانایی خود پی می‌برند و این امر در دراز مدت باعث ورود فعال زنان به اجتماعی می‌شود که به آنها نیاز مبرم دارد، بنابراین از طرف دیگر ورزش می‌تواند برگسترش نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای اجتماعی هم تاثیر بگذارد (رحمانی نیا، ۱۳۸۱: ۱۰).

البته که حضور در فعالیت‌های ورزشی زنان با ساختار و شرایط محیطی در ارتباط است اعتماد داشتن به فضاها و مکان‌هایی ورزشی و تفریحی، داشتن همراه ورزشی که سرمایه‌های اجتماعی فرد محسوب می‌شود همچنین وجود سرمایه‌های اقتصادی همچون درآمد، شغل و... و سرمایه‌های فرهنگی تحصیلات، مشارکت فرهنگی، استفاده از رسانه که شرایط را برای پرداختن به ورزش برای زنان فراهم می‌آورد. بورديو نظریه پرداز قرن حاضر به تأثیر سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در انجام فعالیت‌های ورزشی و حضور در انواع رشته‌های ورزشی با توجه به طبقاتی که افراد در آن قرار دارند پرداخته است. که نظر او محور این پژوهش می‌باشد.

۱-۱- بیان مسئله

با آنکه مطالعات پژوهشی بیانگر طول عمر بیشتر زنان نسبت مردان است اما کیفیت زندگی زنان بویژه در دوره میانسالی با مشکلاتی روبرو خواهند بود که ناشی از عدم برنامه‌ریزی غذایی صحیح، پایین بودن آگاهی زنان نسبت به انجام فعالیت بدنی و ورزشی در طول زندگی است (محتشمی، ۱۳۸۸: ۵). فعالیت‌های ورزشی تمرین تفکر واقع‌گرایانه است، به همین دلیل در شرایط کنونی توسعه مشارکت‌های ورزشی در میان اقشار مختلف بیانگر میزان نظام یافتگی و عقلانیت و نیز به معنای تکامل شناختی و اجتماعی اعضای می‌باشد، محرومیت اجتماع از

1- Scot,D
2- Cr non,M
3 -Weis,Otmar

تأثیرات و کارکردهای فردی و اجتماعی ورزش مسلماً دارای خطرات جبران ناپذیری است که نه تنها نسل کنونی بلکه نسل‌های متمادی را متأثر خواهد کرد. بی‌شک زنان نیز هنگامی به سوی فرهنگ علمی ورزشی سوق داده می‌شوند که زندگی‌شان به طور اساسی با ورزش سازمان بگیرد (فتحی، ۱۳۸۲: ۷۳-۷۴).

آمارها و بررسی‌ها نیز نشان می‌دهد، طبق آمار سازمان جهانی بهداشت بی‌تحركی یکی از ۱۰ علت عمده مرگ و میر در جهان است و طبق آمار دیگر در سراسر جهان حدود ۷۰ میلیون زن به دیابت مبتلا هستند که تا سال ۲۰۲۵ این مقدار به دو برابر افزایش می‌یابد یکی از مهمترین عوامل این مسئله عدم تحرک و فعالیت بدنی است (پایگاه اطلاع رسانی جامع پزشکان ایران، ۱۳۸۸). پوکی استخوان نیز یکی از شایع‌ترین بیماری‌هایی است که باز ناشی از عدم تحرک در دوران نوجوانی است، طبق بررسی‌ها نیمی از زنان ۴۵ ساله و ۹۰ درصد از زنان ۷۰ سال به بالا به این عارضه دچارند و از هر سه زن یک نفر به این بیماری مبتلا است (گودرزی، ۱۳۸۷: ۴). نکته دیگر آن که عجیب نیست بدانیم قابلیت جسمانی زنان ۱۸ تا ۲۶ ساله ایرانی مساوی با قابلیت جسمانی زنان ۵۰ ساله فرانسوی است و براساس «تحقیقات فدراسیون ورزش و آمادگی جسمانی زنان» (WSFF) بریتانیا با بحران آمادگی جسمانی و ورزش زنان مواجه است و فقط یک پنجم (۲۰ درصد) زنان برای تندرستی خود به تمرینات ورزشی می‌پردازند در حالی که ۶۰ درصد زنان تصور می‌کنند تمرینات ورزشی کافی دارند (ویکی پدیا، ۱۳۸۸). استیبو^۱، حتی امید به زندگی افراد، چاقی که دارای تحرک هستند، از امید به زندگی افراد که اکثر اوقات جلوی تلویزیون لمیده‌اند بیشتر است علاوه بر نکاتی که ذکر شد، فعالیت‌های ورزشی زنان همواره با چالش‌ها و مسائلی رو به رو بوده است که به ساختارهای اجتماعی و فرهنگی هر جامعه‌ای مرتبط است (نمازی، ۱۳۸۶). همانطور که گرنورفر^۲ (۱۹۸۳) در بررسی فعالیت ورزشی زنان به این نکته اشاره می‌کند که ارتباط قوی و بحث‌های درباره کلیشه‌های جنسیتی در رابطه ورزش زنان در تمام سطح جهان وجود دارد. کوکلی^۳ (۱۹۹۰) نیز بیان می‌کند عوامل دیگری وجود دارد که فعالیت ورزشی زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، آن هم محدود شدن زنان به امور خانه، پرورش کودکان که این تصور نیز ناشی از جامعه پذیرگی جنسیتی می‌باشد، زنان همواره در جامعه دارای قدرت کمتری هستند و از پایگاهها و منابع کمتری نسبت به مردان برای پرداختن به فعالیت ورزشی برخوردارند (کلالس^۴: ۱۹۹۹: ۵۶). شاو و هندرسون^۵ نیز معتقدند: سطوح پایین مشارکت زنان در فعالیت‌های جسمی و ورزش، رابطه آشکاری با باورهای اجتماعی درباره ماهیت جنسیتی این فعالیت‌ها (یعنی تقسیم بندی انواع فعالیت‌ها به

1-Stibo beler.G

2-Grandorf,S.L

3- Coakely,G

4-Cliales,O

5- Show.SM,Handerson.KH